

մը յղկել ու հաւասարցնել, ծակերն ալ կաւիճով գոցել :

Եւ մետաղները արծաթազօծելու համար՝ արծաթի մալակոն, այսինքն սնդիկով բաղադրած արծաթը կը գործածուի : Եւ մետաղին երեսը շփելու է սնդիկով, յետոյ մալակոնը կպցնելով՝ սնդիկը թռցնելու է . ետքն ալ արծաթազօծած մետաղը արծնելու ու մաքրելու է :

Պղնձէ բանուածքները խիստ աղէկ կ'արծաթազօծին աս կերպով : Արծաթը բորակային ժանտաջրի մէջ լուծէ, ու ան լուծածին մէջը ջուր խառնելով՝ պղինձը մէջը ձգէ, որով արծաթի փոշին պղնձին վրայ կը ժողվի ու կը կպչի :

Ոսկէզօծութեան ու արծաթազօծութեան մէջ սնդիկը կրակով թռցնելու ատեն՝ անկէ ելած գոլոշիքը շատ փնասակար են գործաւորին, ու գէշ հիւանդութիւններ ալ կրնան պատճառել . աս բանիս համար գործաւորը պէտք է կերպով մը պահպանէ ինքզինքը որ չփնասուի :

Եւր գիւտ մըն ալ ելաւ աս տարիներս մետաղները ոսկէզօծելու և արծաթազօծելու, որուն վրայ ուրիշ անգամ խօսելու առիթ կ'ունենանք :

Երազանդէններու և սոսի ծաղիկներու համար առաջգահան վերնիճ :

Եւ զՈՒԱՆ հիմա աս բանիս համար բւեկնի ոգիքի՝ մէջ լուծուած առաձգական խէժ՝ կը գործածեն . բայց աս նիւթը շատ անյարմարութիւններ ունէր, վասն զի ան մետաքսեղէններն որ ասով կը տոգորուէին՝ քիչ մը ատենէն ետքը բանի չէին գար, բւեկնի ոգիքին հոտն ալ միշտ վրանին կը մնար : Ուստի աւելի գիւրին ու աժան կերպ մը հնարեցին որ սոսինձը՝ քացախի մէջ լուծելով կը

գործածեն : Եւ արակ՝ մաքուր ու որչափ կարելի է անգոյն սոսինձը կ'առնեն, մանր ջարդելով քացախի մէջ կը ձգեն, ու խիստ քիչ ջերմութեամբ կը տաքցնեն . երբոր աս նիւթը կը պաղի, սովորականին պէս գործածէ՝ ուղած գոյնը մէջը խառնելով : Եւ վերնիճը չայլայլի, աժան կ'ըլլայ, ու շուտ կը չորնայ :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

Օտնաճի :

ՕՒԱՆԳԱԿԻՆ գիւտը կ'երևնայ թէ խիստ հին է, որովհետեւ մարդիկ իրարու ձայն տալու համար հնարած են : Եւ այսինքն է թէ առջի բերան մարդիկ աս բանիս համար կոշնակ կը բանեցնէին, այսինքն փայտ կամ տախտակ մը կախած՝ որ մուրճով կը զարնէին . վերջը մետաղներուն ձայն հանող ըլլալը տեսնելով՝ ասոնք առին գործածեցին : Մանք կ'ըսեն թէ հին Եգիպտացիք հնարած են զանգակը, և անով իրենց Սիրիս կուռքին տանին ժողովուրդը կը ժողվէին . անոնցմէ ուրիշ ազգեր ալ առին կ'ըսեն : Եւ այց պզտի զանգակները, որ բոժոժ՝ ալ կ'ըսուին, ուրիշ բաներու համար ալ կը գործածուէին . ինչպէս Սովսէս մարգարէին ատենէն հրէից քահանայապետին հապուստին վարի ծայրը բոժոժներ կախուած էին : Եւ կէ զատ՝ ջինու երկիրը ուրիշ հին բաներու հետ զանգակ ալ գտնուած է, միայն թէ աւելի գլանաձև՝ քան թէ հիմակուանները :

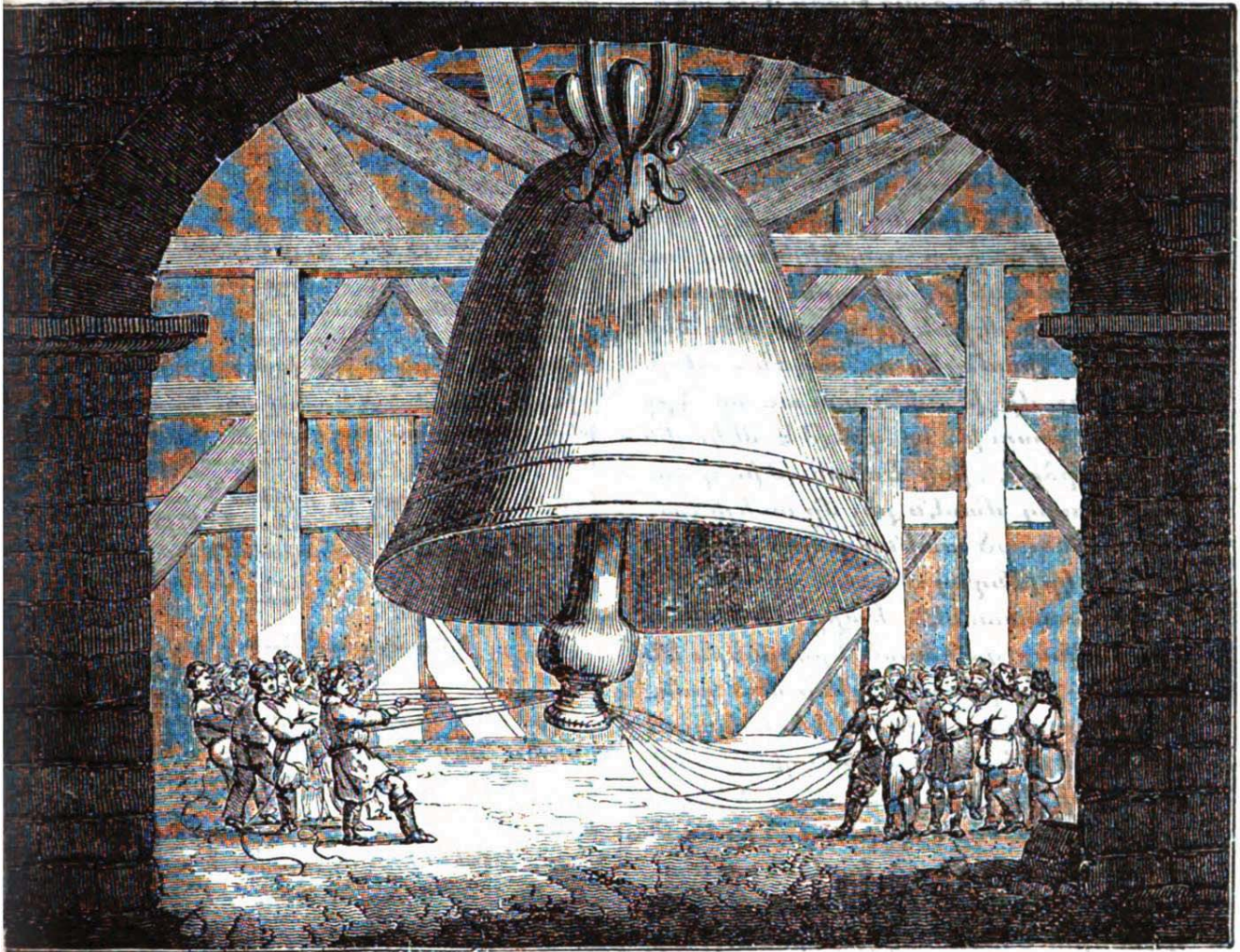
Եւրոպայի մէջ կ'երևնայ թէ զանգակի գործածութիւնը միշտ կայ եղեր, բայց քիչ տեղ : Եւրպատմութիւն երբոր Եգիպտոս թագաւորին զօրքը Եգիպտոսի քաղաքներէն մէկը պաշարեցին, քաղաքացիք իրենց ե-

1 Թիբեթի լուսն :

2 Գղ. Gomme élastique.

3 Թոմար :

1 Չիլիք :

Սոսքուայի մեծ զանգակը :

Կեղեցւոյն մեծ զանգակն սկսան զարնել . պաշարողները ան նոր ձայներէն սարսափած՝ թողուցին փախան : Պալղինոս Վամպանիայի սուրբ եպիսկոպոսը առջինը եղաւ որ ժողովուրդը ժամկանչելու համար զանգակ զարնելուն սովորութիւնը մտցուց . կ'երևնայ թէ անոր համար զանգակը իտալերէն *թամբանա* ըսուեր է . բայց աս սովորութիւնը բոլորովին հաստատողը եղաւ Սաբինիանոս պապը՝ վեցերորդ դարուն սկիզբը . անկէ վերջը մըտած է հանդիսով զանգակ օրհնելը, օծելը , ու անուն մըն ալ դնելը զանգակին , որով եկեղեցւոյ սպասուց կարգը կ'անցնի . ինչպէս որ ուրիշ եկեղեցական զարդերն ու գործիքներն ալ օրհնելու սովորութիւնը միշտ եղած է ընդհանուր եկեղեցւոյ մէջ :

Վաղցրաձայն զանգակներ թափելու կողմանէ ամենէն անուանի ազգը իտալացիք են . իսկ զանգակի ձայն ու մեծամեծ զանգակներ սիրող ազգ՝ Ռուսաց պէս չկայ : Հռչակաւոր է Սոսքուայի (Թափառոր զանգակաց ըսուածը , որ ուրիշ հին զանգակէ մը թափած ու 1737ին կախուած էր . ա. սոր ծանրութիւնը 400,000 լիպրէէն աւելի է , բարձրութիւնը 20 կամ 21 ոտք , շրջապատն ալ 20 ոտք ու կէս : Ըս զանգակը թափուած ժամանակը ժողովուրդը ջերմեւանդութե համար խիստ շատ արծաթ ու ոսկի կ'ընետեն եղեր մէջը : Սմանք կ'ըսեն թէ ան ահագին զանգակը ոչ երբէք կրցեր են կախել . բայց ստոյգը աս է որ աղէկ վարպետութեամբ մեծամեծ գերաններէ կախուերու քանի մը անգամ

ալ զարնուեր է. բայց ետքը մօտ տեղ
կրակ ընկեր է, ու ան զանգակին գե-
րանները այրելով՝ զանգակն ալ գե-
տին ընկեր է, ու մեծ կտոր մը փըր-
թեր է քովէն: Հարիւր տարիի չափ
ընկած տեղը մնաց ան զանգակը, ին-
չուան որ Մեքսսանդր կայսրը մեծ
հանդէսով, շատ գործիքներով ու
600 զինուորներով վերցնել տուաւ,
ու քաղքին մէջտեղը պատուանդանի
մը վրայ հրամայեց որ տնկեն. տեղն
ալ ուրիշ մը թափել տուաւ որ Վո-
լանգակ կ'ըսուի, որ գրեթէ մէկալին
չափ բարձր է, իսկ ծանրութիւնը ա-
նոր չորրորդ մասէն քիչ մը աւելի. ա-
սոր զարնուած ատենը՝ բոլոր քաղաքը
ձայնէն կը թնդայ:

Սուսաստանէն ետքը մեծամեծ
զանգակներ գտնուած երկիրներն են
Չին ու Ղափոն: Փէքինի մեծ զան-
գակին բարձրութիւնը 14 ոտնաչա-
փէն աւելի է եղեր: Վաղղիայի մէջ
անուանի է Փարիզու մայր եկեղե-
ցւոյն զանգակը, որ թագաւորական
ցեղէն մէկուն ծնած կամ մեռած ա-
տենը և ուրիշ թագաւորական հան-
դէսներու ժամանակը զարնեն: Ան-
նայի սուրբ Ստեփանոս եկեղեցւոյն
զանգակը 10 ոտք բարձր է: Ինուա-
նի է նաև Սոնարայի սուրբ Պօղոս
եկեղեցւոյն զանգակը, և Հռոմայ
սուրբ Պետրոսինը որ Պիոս 2 պապը
թափել տուած է:

() անգակին ձայնը զարմանալի ազ-
դեցութիւն մը կ'ընէ մարդու սրտին
վրայ՝ իր տրամադրութեանը նայե-
լով, կամ ժամանակին պարագանե-
րուն յարմարելով: Ուրախութեան
ատեն անուշ նուագարանի պէս կու-
գայ մարդու անոր ձայնը. տրտ-
մութեան ատեն ալ սգաւորին տրտ-
մութիւնը սաստիկ կ'աւելցնէ, մա-
նաւանդ երբոր ընդհատ ընդհատ
կը զարնուի, ինչպէս որ ամէն տեղ սո-
վորութի է՝ մեռելի ատեն զարնել: Իս-
կազգեցութիւնը շատ կենդանի ու սի-
րուն կերպով բացատրած է Սանարա
անունով իտալացի բանաստեղծը հե-

տագայ նուագին մէջ. և Կիտելու
բան է վերջի տողին գեղեցկութիւնն
ու վարպետութիւնը. աս նուագը մե-
ռելոց օր մը շարագրուած է:

Հատ է, մի այլ հընչեր պրոֆնձդ ողբական,
Մի գբունն յաւերժ, ահ, ինչ գուժեր զահագին.
Ահա մըտօքս ես իջանեմ՝ի դամբան
Որ խիստ ժանեօք փութայ լափել զիմ մարմին:

Արկ զիս այժմէն մահ յերկեղուտն ի դագաղ,
Զոր հարցն իմոց արեամբ ներկեաց գահճաբար.
Վառին ճրագունք ի նշոյլ աղօտ և նըւաղ,
Թընդայ վերջին երգոցն ի ձայն սուրբ տաճար:

Զիւրդ յինէն զերկ մենացեալ մինչ ի սպառ.
Իմ ընտանեակք լան զիս ի քող սևաթոյր.
Եւ յարկս ողջոյն հեծէ նդ նոսին անբարբառ:

Այլ մերկ հոգիս ցընծայ յերկինս ի յանդոյր,
Եթէ զփայ դառն ի տանջանս գեհնին: —
Լըռեա պրոֆնձդ. ահա սարսուժեմ և պաղիմ:

Վինուէի ասերայները:

Երկու տարիի չափ կայ որ Սու-
սուլին մէջ Վաղղիացւոց տէրութե-
կողմանէ հիւպատոս է Պոթթա ա-
նունով իտալացին, որ հռչակաւոր Վա-
րոլոս Պոթթային որդին է: Իսկայ
մասնաւոր ջանքով ետևէ է Վինուէի
հնութիւնները դուրս հանելու ու
ստորագրելու: Վինուէին աւերակ-
ները Սուսուլին դիմացը կ'իյնան՝
Տիգրիսի մէկալ դին. բայց ան երևե-
լի մայրաքաղաքին հազիւ թէ պա-
րիսպներուն հետքը մնացեր է: Պոթ-
թան ասդիս անդին շատ տեղեր փո-
րել տուեր է, բայց քանի մը կտոր
մարմարիոնէ կամ աղիւսէ արձանա-
գիրներէ զատ բան չէր գտած: Իիայն
մօտերս մէկ մեծ շէնքի մը աւերակի
հանդիպեր է որ բոլոր քաջուածքնե-
րով ու գրուածքներով լեցուն է կ'ը-
սեն. և որովհետեւ Վինուէի աւերակ-
ներուն տեղը բլուրներով ծածկուած
է, աս շէնքին վրայի բլուրը մէկալ-
ներէն մեծ է, ու դեռ շէնքին ծայրը
չէ գտնուած: Վաղղիացւոց տէրու-
թիւնը մասնաւոր ստակ գրեր է աս
աւերակները փորելու համար, և բա-
ւական տեղ փորեր են, մասնաւոր